

Naš List

Izhaja vsako soboto: ako je ta dan praznik, pa dan poprej. — „Naš List“ ima vsak mesec prilogo „Slovenska Gospodinja“ ter velja za celo leto 5 K. za pol leta K 250. Naročnina se plačuje vnaprej, na naročbe brez istočasno vposlane naročnine se ne ozira.

Uredništvo in upravništvo je v Kamniku, kamor naj se izvolijo pošiljati dopisi, naročnina in reklamacije. Rokopisi se ne vračajo. — Oglasi se računajo tristoletna petit-vrsta 16 v. za enkrat, 14 v. za dvakrat, 12 v. za trikrat, za večkratno objavljenje nizke cene.

Leto I.

V Kamniku, 11. marca 1905.

Štev. 10.

Državni zbor.

311. seja.

Najprej odgovarjajo ministri raznim interpelacijam. Potem priporoča trgovinski minister baron Kal, da podpirajo vsi poslanci vladni predlog za izpremenitev sedanjega obrtnega reda.

Posl. Glöckner (divjak) pripomni, da ima nova izprememba le to dobroto, da morajo povprašati oblasti prej zadrugo, ali naj podado reflektantom obrtni list ali ne. Veselost vzbuja njegova zahteva, da je treba odpustiti vse take uradnike, ki nimajo razločne pisave. Drug poslanec mu zakliče: Potem moramo pričeti pri ministrih!

Posl. Hofer (Vsenemec) objasnjuje, da izprememba obrtnega reda še sama na sebi ne more rešiti obrtniškega stanu in s tem tisti zdravi srednji stan, ki je obstojal nekdanj. Misliti je najprej na ustanovitev državnozadruških bank in zavarovanje v starosti ali pa v slučaju drugačne nezmožnosti za delo. Ločitev trgovske zbornice od obrtniške in ustanovitev posebnega obrtniškega ministrstva. Reforma zaradi dela v prisilnih delavnicah, katera želja se je izrekla že na neštivilnih obrtniških kongresih. (Tudi slovenski obrtniki so poslali že opetovano svoje delegate k podobnim velikim shodom, ki so se vršili po največ na Dunaju.)

Posl. Weißkirchner (kršč. soc.) pravi: Če tudi se toži vse poprek o slabem izučanju vajencev, vendar dobivajo vse tovarne samo iz maloobrnitškega stanu svoje najboljše delavstvo. In odlikujejo se ravno avstrijski maloobrnitniki po svojem strokovnem znanju. Vedno razvijajoča se industrija v Nemčiji išče le v Avstriji svoje arhitekta, kemike, poslovojdje in delavce. To kaže ravno na zmožnost naših maloobrnitnikov. Tožba, da izgineva polagoma ta stan, tudi ni opravičena, ker se razvijajo mesto propadlih panog vedno nove obrti. Tako imamo zdaj tu instalacijo kot samostojno obrt.

312. seja.

Veliko senzacijo vzbuja v tej seji nujni predlog posl. Schuhmeierja in tovarišev, ki zahtevajo, da se sestavi parlamentarna preiskovalna ko-

misija zaradi kričečih razmer v garnizijski bolnici v Gradcu.

V drastičnih besedah utemeljuje posl. Schuhmeier (soc. dem.) svoj predlog. Gre se za umrlega dragonca Hanglerja. Tega je udaril v oktobru lanskega leta konj s kopitom na čelo. Šel je v bolnico, kjer so mu rano zašili, ki se je zacelila že v 14 dneh. Toda deset tednov potem je imel grozne glavobole in prišel je iznova v graško garnizijsko bolnico. Konstatirali so, da ima vnetje možganske mreže (Meningitis) in imeli so ga za izgubljenega, ker so se znaki bolezni vedno večali. Sklepali so tudi, da se mu je morala nabrati v notranjosti črepinje otekline. Odstranitev te — to so imeli še kot edino sredstvo, rešiti dragoncu življenje. Po prestani operaciji so zdravniki uvideli, da je bolnikovo stanje nerešljivo.

Tako je razkladal vladni zastopnik, ali to, kar obsega nujni predlog, to je nekaj povsem drugega.

30. decembra l. l. je prišel dragonec v drugič v bolnico. Takoj so spoznali njegov nevarni položaj, ker že 13. januarja 1905 je bil operiran, ali vzlje temu so obvestili svoje šele 14. januarja. A tega ni storilo vodstvo vojaške bolnice, kakor je to predpisano, ampak iz lastnega nagiba nadporočnik Manz, pri katerem je bil komandiran dragonec Hangler kot služabnik. Takoj po prejemu njegovega pisma je prišla res Hanglerjeva mati v Gradec in njena prva pot je bila v bolnico. Samega je našla svojega sina, brez pomoči, ležal je v nezavesti in ves v strjenem blatu. Močila ga je in ko se je dragonec zavedel, jo je objel in med poljubovanjem jo je prosil vode...

Strežaja, ki bi moral osnažiti dragonca, ni bilo v bolnikovi sobi od nedelje popoldne od štiri ure naprej pa do pondeljka ob pol osmih zjutraj.

Tako je bila prisiljena mati sama osnažiti sina in ker ni bilo drugih priprav v bližini, je morala stori to s svojo ruto! —

Potem bi se morala razviti daljša debata. Proti nujnosti sta se oglasila kot govornika samo dva poslance: Plantan (slov. napr. klub) in Noske (nem. napred.), za nujnost je bilo priglasenih 19 govornikov. Vendar se je debata na predlog viteza Berksa (divjak) zaključila in volil se je takoj glavni govornik.

vorni. Eden izmed njih, ki je škilil z desnim očesom in katerega del nosnice je bil odtrgan — ta je igral na harmoniko vesele melodije in prepeval s svojim hripavim glasom, ki ga je raznašal veter po široki vodni gladini. Drugi zopet, ki je imel v roki veliko steklenico „vodke“* in kozarec — ta je nalival mojemu vozniku; tretji pa, zdrav mož pri tridesetih letih, močan in dobro rejen — ta je ležal stegnjen po svojem vozu in si podpiral glavo z rokami. Zamisljeno se je oziral za sivimi oblaki, ki so hiteli tam pod nebom, neznanu kam.

Že dva dni je minulo, kar sem se napotil iz gubernijskega mesta N. in vedno zopet sem jih srečaval te podobe. Meni se je mudilo, ker sem potoval po opravkih, ali vzlje temu sem srečaval vedno tega kupeca, v katerega dvokolesni voz je bilo vpreženih dvoje rejenih konj in potem te skromne malomeščane, katerih voz je vleklo dvoje močnih konj. Neprehoma so mi sledili: če tudi sem kje malo počival, vendar sem jih spotoma zopet došel ali pa sem jih srečal pri kakem bližnjem brodu.

„Kdo so?“ vprašam svojega voznika, ko je stopil k meni.

* Žganje je po ruski „vodka“ — voda pa „vada“.

Za nujnost je glasovalo 84 poslancev, proti 49. Nujnost se torej ni priznala in bo prišel predlog navadnim potom do razprave.

313. seja je bila v četrtek, 9. t. m.

Nekaj o našem ženstvu in liceju.

Socialne naše razmere, kultura in omika zahteva, da je žena kot taka enakopravna možu. Nje eksistenčni nalog je v pretežju samostojnost: zato se ji stavijo glede naobrazbe isti pogoji z njenimi tekmovalci vred.

To sicer niso popolnoma urejene stvari, kajti pri nas se še bojuje boj s predsodki in raznimi ovirami, ki hočejo ženo iznova potisniti v ozadje. Vsak trezno misleč človek pa vidi, da je to brezuspešen upor, kateri bode kmalu utihnil, ko se le enkrat v pravem smislu organizuje vzgoja naše ženske mladine.

Da pa pridemo do tega zaključka, trebalo bode v obnih potezah razpravljati o naših razmerah.

Vsak civiliziran narod stremi zboljšati si gmotno stanje, glede duševnega obzorja kakor tudi materijelnega stanja. Pri nas Slovencih se je tekom zadnjega časa začelo gibati in reformirati, da si lahko z veseljem obečamo lepšo, boljše prihodnost, ker res v nas se najde še dandanes večinoma tisto zdravo, jedrnat, naivno ljudstvo, katerega je le treba opoliti in dobili bomo najlepše demante.

Morala, nramnost našega prostaka je čila, nepokvarjena! Kjer pa je zdrav, čil narod, tam ga je treba obdelovati, dati se mu mora pripomočkov, ki bi ga povzdignili do tendence, pridobiti si samostojni obstanek paralelen z napredkom velikih, vzorno osnovanih narodov.

Najboljši pripomočki vsakemu narodu so šole, vzgajališča, kjer temelji vsa naša bodočnost! Kar se tiče moške mladine, reči moramo, še povprečno gre, izvzemši že davno željene, prepotrebne slovenske univerze. Tem bolj nedostatna pa je vzgoja naše ženske mladine! Poglejmo vse tiste konvente, ne samo v prestolici naši, ampak po vseh slovenskih krajinah. Ti so vse preje kot popularni. Vsa veda, ves nezdrav, duhomoren mehanizem, ki se s silo vriva našim deklicam v takih krajih, prinaša oziroma obrodi zelo slabe posledice ali pa dovede do popolne

„Kastjuška s svojimi tovariši“, odgovori.

„Kdo?“ ga vprašam še enkrat, ker mi je bilo to ime popolnoma neznan. Voznik pa mi ni hotel očitno navlašče ničesar več povedati, ker najin pogovor so slišali lahko ljudje, ki so stali v bližini. Okrenil se je in pokazal v smeri reke.

Pogledal sem tja, kamor mi je velel. Široko gladino vode so rezali temni visoki valovi, nad katerimi so krožile velike vodne ptice, ki so bile podobne še najbolj čajkam. Nenadoma so se spustile proti vodi in brž so se zopet dvignile visoko gori pod nebo. Njih otožno-divji glasovi so napolnjevali ozračje.

„Ropne ptice“, je pojasnil voznik, ko je zadel brod ob breg in je stekla moja trojka že po cesti.

„Tisti malomeščani so prav to!“ je nadaljeval.

„Nimajo niti svoje hiše niti druge domačije. Baje so imeli nekdanj nekaj zemlje, pa so jo nedavno prodali. Zdaj se potikajo po cestah in delajo pot nevarno.“

„Kaj ropajo?“

„Da, da, ropajo! Enemu popotniku odvzamejo kovčeg, drugemu poberejo denar in živež — to je njih zdanje opravilo... In če jim gre trda, okra-dejo še nas voznike, zadnjega konja izpred voza. Saj smo tudi mi ljudje, zaspimo — in že so tu. Kastjuški

Iz zapiskov popotnika po Sibiriji.

(Spisal Vladimir Karalenko).

I.

Ropne ptice.

Že se je mračilo, ko sem dospel s pošto do broda. Svež večerni veter je pihljajal po širni gladini vode in se igral z njenimi valovi, ki so pljuškali enakomerno ob skalnato obrežje. Brodarji so čuli že od daleč zvončke moje trojke* in so me tako zaznali. Slednjič sem dospel do sem. Voz, v katerem sem sedel, so porinili na brod, odvezali so verige in veselo so zapljuskali valčki ob čoln. Krmar ga je sunil od brega in ta nam je izginjal vedno bolj izpred očíj, kakor da bi ga odnašali valovi, ki so se zaletavali vanj.

Razen našega voza sta stala na brodu še dva druga. Na enem je sedel krepak, že ne več mlad mož, ki je bil očitno kak kupec, na drugem pa je sedelo troje mladih ljudi, ki so morali biti skromnega malomeščanskega stanu. Kupec je sedel nepremično na svojem vozu, privil si je ovratnik, da se varuje vetra in se za nas sopotnike niti zmenil ni. Tisti trije mladi pa so bili zopet zelo veseli in zgo-

* Voz, v katerega je vpreženo troje konj.

duševne otrpnosti. Kjer se ne govori, vzgaja, uči z vzvišenim idealnim namenom vdihniti človeku ljubezen do vsega, kar ga družijo z materino zemljo, tam je absolutno nemogoče doseči rezultate docele, popolne vzgoje!

Žal, da večina naših starišev še dandanašnje zida zlate gradove v take konvente in pusti iz svoje dece modelirati vse, kar ne spada v resnično življenje. Koliko nadutosti, piškavosti se stvori iz lepih, nadejnih stvari. To vse se pogubi, to vse je škoda celega naroda!

Odkar se je otvorila I. slov. mestna višja dekleška šola v Ljubljani, začela se je še le vzgojevati ženska mladina v naravno narodnem smislu. In veliko jih je, ki so si pridobile tekom 3—4 let vse to nazaj, kar jim je vzela prejšnja šola. Imamo mnogo očitnih slučajev. Samo ob sebi umevno je, da se mora učenje družiti z vzhičenostjo do domovine, le potemtakem pojмимо naše dolžnosti napram svojemu narodu in le po tej poti nam je možna pridobitev za življenje potrebnih važnih nazorov.

Uvidela se je dosedaj prepotreba za obstanek te prve narodne srednje ženske šole. Vendar nam ne morejo zadostovati samo ti trije letniki. In bil je res že prav zadnji čas, da se je prišlo do sklepa ustanovitve ženskega liceja, kjer bodo imele vse zmožne, nadarjene deklice priliko, izobraževati se nadalje, brez posebnih denarnih zaprek.

Če hočemo imeti dostop do jednake samostojnosti napram moškim, se nam mora dati tudi sredstev in prilike, da nam je moči doseči popolno izobrazbo. Prepričajmo se o vrednosti jednakega ženskega liceja iz nam najbližjega vzgleda. Kolik vpliv ima na vse hrvatsko ženstvo zagrebški licej. Taki liceji ne prinašajo le posameznih plodov, ampak na tej podlagi se razširja in spopolnuje socialno polje ženstva v javnosti i v ožjem krogu svojcev!

Da prekorači vsestranski izobražena ženska meje svoje naravnosti in postane tako nekako, kot pravi Hrvat „mužkarac-baba“, to ni res! Le izjeme zabredejo tu pa tam do pretiranosti, tako je sploh povsod. Take opazke so smešne; polastujejo se jih navadno lajki, katerih mnenje v obče nima odziva!

Z licejem se bomo povzdignili tudi pri nas do jednakopravnosti. Ženstvo bode potem imelo veliko lažji dostop do univerze, ker licej odgovarja v vsakem obziru gimnaziji, in porazgubile se bodo marsikateri, vsled nedostatne naobrazbe nastale hibe.

N.

Dogodki na Ruskem.

Dne 3. t. m. zvečer je obelodanil vladni list v Petrogradu poseben carjev manifest, ki je ves svet naravnost razočaral: mesto reform in svobode je obetal i nadalje sedanji absolutizem. Vsi so si bili edini, da je mogel biti ta manifest le delo sinode, kateri na čelu stoji eden največjih reakcionarjev na Ruskem: Pobjedonoscev. Kakor se poročajo zdaj podrobnosti, je temu res tako. Pobjedonoscevu je pomagal še general knez Meščerski. Ne da bi se vprašalo senat za dovoljenje, so ga obelodanili in ministrski svet, ki je bil ob tej uri ravno v Carskem selu, ni bil malo začuden, ko je zaznal za ta manifest. Ministri so imeli baš posvetovanje zaradi sklicanja „zemskih soborov“ — in tu je zdaj carjev raz-

je odtrgal eden izmed nas z bičem celo nosnico. Da, to je res tako! . . . Ta Kastjuška — to je najstrašnejši človek. Nobenega pravega tovariša nima več, zdaj njega so mu usmrtili.“

„Tako?“

„Da, dobili so ga na prepovedanih potih. Se mu pač ni posrečilo. Zato so mu dali, kar mu je šlo.“

Voznik se je smejal.

„Najprej so mu odsekali prst za prstom, vsakega posebej, potem so ga žgali z razbeljenim železom, nato pa so ga nabodli na kol in ga tako pustili. Poginil je, pes!“

„Kaj jih ti poznaš? Kako to, da so ti ponudili vodko?“

„E, se jih že spozna,“ je dejal malomarno, „tudi jaz sem jim ponudil že kdaj kaj pijače. In zapomni si: Kastjuška se pač ne bo vozil danes ponoči kar tako . . . Da bi dal zastoj vpreči? . . . Ima že zopet kak plen v mislih, ta hudič! Tudi tisti kupee je bil tam,“ je dejal nato in malo pomislil, „kaj, ko bi bil ta tisti, ki . . . Toda, ta se mi ne zdi . . . In potem je med njimi tudi novinec, ki ga do sedaj še nikdar opazil nisem.“

glas, ki pokoplje vse nade mlade Rusije. Pa tudi car je zvedel, kaj je povzročil njegov prenapeto podpisani manifest in skoro ob istem času je podpisal drugi reskript, ki ni naslovljen ruskemu narodu, ampak ministru notranjih zadev, Buliginu. Ta objava je izpremenila mahoma prejšnje razočaranje in vsi časopisi so jo pozdravljali z veseljem, ker je obetala spolnitev želj naroda.

Duhovnik Gapon.

Kje se nahaja zdaj Gapon, znani voditelj delavstva 22. januarja t. l., ni znano. Zdaj razneso časopisi vest, da je v Ženevi (Švica), zdaj, da je v Parizu, Lionu, drugi trdijo, da je že v Londonu. Gotovo pa je, da jih je le malo, ki jim je to znano, in ti bodo gotovo skrbeli, da se ne zve Gaponovo stanovišče. Gapon je izdal na ruski narod tudi oklic, kjer jih pozivlje k odporu z orožjem v roki. Obljublja jim, da ne bo dolgo in bo zopet med njimi, da jih vodi.

Nov predsednik ministrskega sveta.

Car je poveril grofu Solskemu predsedstvo pri ministrskem svetu. S tem je bila podana podlaga uresničenju njegovega reskripta, ki obljublja dovoliti zastopstvo ljudstva pri zakonodajalstvu. Grof Dmitrij Solski je eden prvih živečih ruskih državnikov.

Nov tiskovni zakon.

Komisija za tiskovni zakon ima redne seje pod predsedstvom Kobekova. Sklenila se je malodane popolna tiskovna svoboda in določile so se tudi kaveje za časnike. Osem članov komisije je bilo odločno proti vsaki varščini, češ, da more vplivati to le ovirno na razvoj žurnalistike — med temi je tudi škof Antonin — vendar je sprejela ostala dvanajstotnica članov sledečo predlogo: Časopisi po glavnih mestih morajo dati varščine v znesku 5000 rubljev (à 2 K 60 h) listi v provinciji plačajo kot kavejijo 2500 rubljev.

Petrograd.

V Petrogradu še vedno ni miru. Po nekaterih tovarnah štrajkajo delavci slej kot prej. Kazaško patroljo so napadli delavci s kamenjem in enega tako ranili, da so ga morali prenesti v bolnico. Upejljala se je stroga preiskava. Visokošoleci vseh akademij in univerz so izbrisani, tako da jim je to leto izgubljeno. Mnogo so jih utaknili v vojaške suknje. Kakor se razširja po Dunaju med ondrotnimi ruskimi izseljenci vest, mrgoli med delavstvom na Ruskem, zlasti pa v Petrogradu vse polno razglasov, ki jih je izdal tajni komite stranke ruskih revolucionarjev imenovan „bajevaja organizacija“, kjer naznanjajo, da čaka komite le še štiri tedne. Naj delavci in narod ruski ne obupa. Če se ne izpolnijo v tem času zahteve naroda in se ne izvrše reforme, potem tudi carju ne prizanesemo. Oklic pravi dalje, da je komite dovolj močan in da ima na razpolago dosti najodločnejših mož, ki se ne boje tudi smrti, če se gre za domovino.

Tajne tiskarne.

Teh je na Ruskem nebroj. Imajo celo časopise, ki izhajajo že po več let, ne da bi mogla zaslediti vlada te tajne tiskarne. Te delujejo zlasti zdaj in revolucionarji imajo pri zasnovanju takih tiskarn že tako spretnost, da jim zadostuje že stroj za 3—5 rubljev (?) za manjše tiskovine.

„Tisti, ki je ležal na vozu?“

„Da, da . . . Bo tudi eden izmed takih. Pa drugače krasen dečko!“ . . .

„Veš ti gospod, ne vozi se nocoj!“ mi je svetoval voznik nenadoma in se okrenil k meni. „Kaj, ko ne bi sledili celo tebi, ti psi?“

„Kaj me morda poznaš?“ ga vprašam.

„Odkod neki!“ mi je odgovoril in videlo se je, da noče govoriti več o tem. „Govorijo samo, da se bo vozil tod iz mesta uradnik bratov Kudinov; saj mi tudi vse to nič mari ni.“

Očividno so me poznali. Imel sem za brata Kudinov proces z vlado in tega sem dobil pred nekaj dnevi. Moja varovanja sta bila dobro znana po vsej okolici, da po vsej zapadni Sibiriji in ta proces je vzbudil zato nenavadno zanimanje. Ravno sem prejel velike denarne svote in s temi sem hitel v N., da plačam obroke. Ker nisem imel dosti časa in ker je šla pošta prav redkokdaj do N., zato sem imel denar seboj. Brez obotavljanja sem se vozil noč in dan, včasih sem zavil celo z glavne ceste po bližnjicah, le da sem si okrajšal pot, zato me je kaj neprijetno iznenadilo, ko sem zvedel, da je spravilo moje potovanje cele tolpe „ropnih ptic“ na noge.

V Varšavi

štrajkajo celo uslužbenci pri rodbinah in posli. Policija jih je dala nekaj prijeti in jih — pretepla s palicami. Tako upajo napraviti kmalu red. V noči od 6. na 7. marca je streljal neznan mož na stražnika in ga tudi res težko ranil, vendar se je posrečilo napadalecu, da je ubežal. Statistika štrajka za Varšavo in okolico navaja 46 strok, ki so se uprle tekom zadnjega časa in ustavile delo oziroma uradovanje. Zanimivo je, da so med temi tudi uradniki bank, zavarovalnic in celo inženjerji. Varšavski nadškof Popjel je izdal na delavce in učečo se mladino posebno pastirsko pismo, kjer jih svari pred posledicami in jih nujno prosi, naj se podajo zopet vsak na svoje mesto. Dosedaj so ga ubogali le uslužbenci plinarn in mestne železnice.

Kavkaz.

Tudi v tej deželi, za katero se je morala bojevati Rusija celih 66 let, ni miru. Poročali smo že zadnjič, da se razširja prepir zlasti med Armenci in Mohamedanci, ki je povzročil, da je poseglo vmes tudi vojaštvo. V Batumu je bilo ubitih ali pa nevarno ranjenih 30 oseb. V Rutajšu so razvili realci na šolskem poslopju rdečo zastavo in streljali s samokresi celo na vojaške patrolje, tako, da so rabile tudi te svoje orožje — s kakim uspehom, še ni znano, gotovo pa je, da so padle tudi tu gotove žrtve. V Erivanu je napadla množica trgovine in razbila vsa okna, gubernijskega zdravnika je zabodel nekdo kar na cesti. Tekom enega dne je bilo pomorjenih na skrivnosten način še sedem Mohamedanov in en Armenec, 18 oseb je bilo le težko ranjenih. V Baku zbrana komisija sklepa, da izvirajo vsa zadnja grozodejstva le iz delovanja revolucionarskega armenskega komiteja. Ko so zaprli nekaj oseb, med njimi tudi dve ženski, so našli več tajnih proklamacij, iz katerih je bilo razvidno, da se je osnula cela zarota, ki je stregla guvernerju po življenju. — Vesti, da oblegajo celo Čergezi in Gruzinci cela mesta, so bile neresnične. Res vre po celem Kavkazu, a tako grozno še vedno ni, kakor pišejo nekateri časopisi.

Wite.

Da namerava odstopiti predsednik ministrskega komiteja Wite in da je podal že carju prošnjo za odslovitev, se uradno zanikuje.

Rusko-japonska vojna.

Namen obeh vojujočih se strank na madžurijskem bojišču je, izvojevati odločilno zmago do časa, ko se prične na mandžurijski ravnini tajanje snega, ki bo provzročilo velike povodnji in bodo z blatom zalita vsa pota. Na japonski strani pa sili do odločitve še okolnost, da tiči Japonska globoko v dolgih, katerih ljudstvo plačati ne bo moglo; nadalje pomanjkanje moštva, ker je vse, kar je od 16.—60. leta, že šlo na bojišče, in konečno, ker je vsled vsega tega nevarnost, da izbruhne v notranjem vstaja.

Japoncem gre torej na življenje in smrt. A tudi Rusiji gre za veliko. V svojem, zadnjič izdanem manifestu je rekel car, da je vojna na Vztoku potrebna v obrambo krščanskega prebivalstva cele Evrope in je vojna bolj kulturnega nego gospodarskega in političnega pomena. Poraz Rusije bi pa ne pomenil samo sramoto te največje države v Evropi,

Ozrl sem se naokrog. Vzlic teme, ki je bila že prej precej neprodorna, sem zapazil na poti trojko, ki jo je ubirala prav naglo in v mali razdalji od nje — voz tistega kupea.

Črtice iz astronomije.

(Piše Iv. Tomec.)

III. O mesecu.

„Tek stoletij bo vse odkril in čas pride, ko se bodo čudili naši potomci, kako so nam mogli ostati skriti tako priprosti, jasni, naravni zakoni.“

Seneca. (2—65 p. Kr.).

Bralec, pusti za nekaj časa pozemelske misli v tej solzni dolini in pridruži se mojemu potovanju na mesec. Zagotavljam te, da se ti ves čas potovanja nič žalega ne pripeti. Potovala bova lahko, ne kakor junak Jules Vernovega romana o potovanju na mesec. Ustanovila se je namreč — tako pripoveduje genialni pisatelj — akcijska družba za potovanje na mesec. Na polotoku Floridi v Severni Ameriki so postavili ogromen top, ki je bil nabasan z orjaško kroglo, in v tej so bivali naši potniki. Projektil je odletel proti

marveč imel bi še drugih nepreglednih posledic za kulturni razvoj evropskih narodov, v prvi vrsti pa Slovanov.

Tega velikega pomena vojne so si popolnoma svesti ruski merodajni krogi, svest si ga je general Kuropatkin in svest si ga je zadnji donski kazak.

Sedanja vojna Rusije je nekaka sveta vojna, prava ruska verska vojna in zaradi tega Rusija ne bo odnehala, da si izvojuje zmago. Sicer angleški listi že prorokujejo poraz Kuropatkinove armade in pišejo, da se v kratkem izvrši pred Mukdenom velika bitka, ki bo usodopolna za Rusijo. Kajti ako pade Mukden v roke Japoncem, jim je potem odprta pot dalje proti severu in vzetje Vladivostoka je le še vprašanje časa.

V Petrogradu živeči, Rusom sovražni elementje se tudi na vso moč prizadevajo, da bi razširili mnenje, da je Rusija na bojišču izgubljena in bi tako napeljali vodo na mlin — notranjih homatij. Ali ravno ta slaba poročila nasprotnikov pričajo, da mora biti položaj na bojišču zelo nasproten njihovim poročilom. In res, iz brzojav Kuropatkinovih carju se razvidi, da ruske čete z junaško vztrajnostjo odbijajo vse obupne japonske napade.

Japonci se silno prizadevajo, da bi dobili v roke Putilov grič, ki bi imel za nje isti pomen, kakor 203 meterski grič pri Port Arturju. S Putilovega griča bi potem mogli z orjaškimi topovi, ki jih je pripeljal Nogi od Port Arturja, uspešno bombardirati Mukden in glavni tabor Kuropatkinove armade ter jo uničiti.

Tudi je namen Japoncev, obiti Kuropatkinina in ga prisiliti h kapitulaciji. Ali vse to se Japoncem ne posreči, ker je ruski vojni aparat obsežnejši in ker so Rusi poleg svoje hrabrosti že v veliki premoči nasproti Japoncem.

Poročila z bojišča.

Glasom poročil iz Kuropatkinovega tabora so se pretekli četrtek in petek vršili neprestani boji na celi črti. Obseg bojne črte je znašal 80 kilometrov. Bojna črta se razteza od Sanlinpua, 80 kilometrov zapadno od Mukdena v velikem polkrogu proti jugu in Kudijatzi na vzhodu.

Japonci so raznesli vest, da so zasedli veliko ruskih postojank v centru in na vzhodu, o operacijah na zahodu molče. Baš to pa govori o lažljivosti njihovih poročil sploh. Kajti glasom povse zanesljivih poročil Kuropatkinovih sledi temveč, da so Rusi na zahodu začasno izgubili nekaj postojank, posebno, da so zapustili svoje stališče pri Sanlinpu. V središču in na vzhodnem krilu pa so svoje mnogokrat napadene postojanke obdržali. Po Kuropatkinovem poročilu so se najhujši boji sploh vršili v središču in na vzhodu, kjer je na obeh straneh padlo toliko ljudi, da so se delale prave barikade samih mrličev.

Podrobna poročila se glasé:

Dne 2. t. m. ob treh zjutraj je bil ruski oddelek, prišedši iz neke vasi pri Sanlinpu, od tega kraja napaden s topovi, na kar je poskusil sovražnik prodirati proti ruskemu oddelku. A bil je energično odbit. Isti dan je skušal sovražnik s hudim izpadom proti desnemu ruskemu krilu to krilo obiti in sicer v črti vasij Sahepu in Lindziatun. Japonci so najprej začeli obstreljevati ruske oddelke s svojo gorsko ba-

luni in v 6³/₄ dneh so prišli potniki zdravi na mesec. No, mi ne potujemo na tak način.

Sedaj, ko smo v 20. stoletju, moramo misliti že na kako hitrejše pot, da bomo mogli prehoditi neizmerne daljave v svetovju. Glas preleti v eni sekundi 333 m, a ta hitrost bi bila veliko premajhna, da nas ponese v svetovje. Morda pa svetloba, ki preleti v sekundi čez 300.000 km, in to je že malo večja hitrost kot pri kamniškem vlaklu. Ker je mesec oddaljen od zemlje 384.400 km, potrebujejo torej svetlobni žarki le 1¹/₄ sekunde, da prelete to oddaljenost. Ako bi pešec neprenehoma hodil, bi prišel na luno šele čez 8 let, brzovlak pa v 220 dneh. In oddaljenost meseca je v primeri z oddaljenostjo drugih teles, kakor kaplja v morju. Krasna Venera, ena nam najbližjih premičnic, katero pozna vsak pod imenom večernica, je oddaljena od nas 150 milijonov km; ekspresni vlak bi rabil 70 let, najhitrejša topova krogla pa 2 leti, da preleti to daljino. Idimo na skrajni konec našega osolnčja. Najoddaljenejša premičnica je Neptun, od katerega pride do nas svetloba šele v štirih urah, kar odgovarja daljavi 4654 milijonov km. Ali smo morda že pri kraju z našimi daljavami; nikakor ne! Neštevilno stalnic miglja nad nami; vzemimo najbližjo: 61 Cygni, kakor jo imenujejo zvezdoznanci. Ta zvezda se nahaja v ozvezdju

terijo, potem pa so poskusili več hudih napadov, a Rusi so jih vsakokrat zavrnil in jim provzročili težke izgube.

Proti ruski postojanki Erdagoa-Kandalizan so Japonci nadaljevali kanonado, potem so naskočili eno rusko zasedo, iz katere pa so bili takoj zopet prepodeni.

Tekom istega dneva je sovražnik ljuto nadaljeval svoje napade na levi bok ruske armade. Okoli ene popoldne se je razvil strasten boj na bajonete, Japonci so bili pognani v beg in ruski oddelek je zasedel vrh neke gore, raz katere je videti vso železnico.

Pri vasi Kudlaza je ruski oddelek odbil pet japonskih naskokov in sovražnika skoro do zadnjega pobil. Na to je oddelek prešel v ofenzivo in je zapodil ostale Japonce s hriba.

Dne 3. t. m. so Rusi nadaljevali z ofenzivo in zapodili Japonce iz Sanlipa in drugih južno ležečih vasij. Mej tem so došla v Mukden velika ruska ojačenja. Na jutro tega dne so Japonci, 20 bataljonov močni, naskočili levo rusko krilo v okolici Janzintun in Kandalizan, a bili odbiti s strašnimi izgubami.

Vkljub temu, da je sovražnika ležalo toliko pod ruskimi nogami, da je bilo težko korakati čez mrličje, sovražnik vendar še ni miroval in je iskal zase novih izgub. Na mnogih krajih je prišlo do srditega boja z bajoneti. Prve vrste onih japonskih oddelkov, ki so napadli desno rusko krilo, so bile preoblečene v uniformo ruskega čemtarskega polka, da bi preslepile Ruse. Rusi pa so hitro spoznali japonsko zvijačo in zapodili sovražnika v beg. Ta dan so Japonci napravili tri hude naskoke na levo rusko krilo, ob 9. uri zjutraj, ob 3. in ob 5. uri popoldan, a so bili vsikdar odbiti s težkimi izgubami. Ker jim manjka moči, poslužujejo se nejnunaških sredstev. Približali so se na 200 korakov ruskim utrdbam in metali na ruske vojake ročne granate. A to predrzno igrarstvo so morali poplačati z velikimi izgubami.

Šef generalnega štaba 71. divizije, nadpolkovnik Krostieki, je bil v teh bojih ranjen, a je ostal nadalje pri četi.

K sklepu tega poročila carju pravi Kuropatkin: „Junaškim četam na levem krilu, mej katerimi je bilo tako velikih izgub, da so mrličji tvorili naravni prsobran, izrekel sem zahvalo v imenu Vašega Veličanstva.“

Neugodna poročila — nasprotnih listov.

Do trenutka še ni odločena bitka v srecu Kuropatkinove armade. Generalova poročila carju se glase le o neprestanih napadih zdaj na njegovo desno, zdaj na levo krilo, zdaj zopet na centrum, a napadi so vsi junaško odbiti.

Ako pa bi bilo resnično, kar poročajo ljudje, katerim leži Rusija kakor svinec v želodcu, bi moral biti Kuropatkin danes že ujetnik maršala Ojame in vsa njegova orjaška armada uničena.

Tako vsaj poročajo japonski in angleški „viri“ in tako poročajo prusožidovski listi „Berliner Zeitung“, „Berliner Tagblatt“, „Lokalanzeiger“ in drugi taki prijatelji Rusije. Ti listi poročajo med drugim, da je bila 4. t. m. konjenskiška divizija generala Renenkampa poražena in da je padlo od te divizije 14 častnikov in 1074 mož. Čudo bi sicer ne bilo, ako

Laboda in od nje potrebuje svetloba celih 6¹/₂ let do nas. Še dalje, vzemimo zvezdo iz rimske ceste; ko bi danes ena istih ugasnila, bi zapazili to šele naši potomci čez 12.000 let! In če bi ustrelil s topom, bi letela krogla do take zvezde 9000, ekspresni vlak pa 232.000 milijonov let, in to odgovarja daljavi 150.000 biljonov km. Da, še več, oddaljenost nekaterih zvezd moremo ceniti na centiljone km (centiljon je številka s 600 ničlami). Mesec je torej sam na sebi daleč od nas, v primeri z drugimi svetovi pa prav blizu, nam najbližje nebesno telo. Vkljub temu, da je tako blizu, bomo vzeli na pomoč najhitrejšega vozniaka: svetlobo, ki nas popelje v 1¹/₄ sekunde na luno. Naše telo ostane na zemlji, preseliva se le v duhu začasno na mesec. S pomočjo daljnogleda izvršiva svoje potovanje.

Stopiva k daljnogledu. En pogled — in na mesecu sva. Z lastnimi očmi gledava njegova nad 384.000 km od nas oddaljena gorovja in morja, ki jih vidimo že s prostim očesom kot pege, in prsto ljudstvo meni še sedaj, da je to kovač, ki ga ni pustil sv. Peter v nebesa, in je zato skočil v luno. No, mi vemo, da so to tako imenovana morja, in sicer levo „Vedro Morje“ (Mare serenitatis), desno „Deževno morje“ (Mare imbrium), spodnje pa „Oblačno morje“ (Mare nubium). V resnici so to globoke,

bi ta — nemški general povzročil nesrečo za rusko moštvo, kakor so že storili Grippenberga in drugi. Saj je Nemcem na tem, da pade čim več slovanskih mož in se tako krči slovanski naraščaj!

Nadalje poročajo omenjeni listi, da je 260.000 Japoncev prodrlo levo rusko krilo in ga odrezalo od armade in da je položaj Kuropatkinov obupen. Tudi vedo povedati, da je že v rokah Japoncev važen Putilov hrib.

Na vseh teh poročilih pa ni besede resnične, marveč resnično je le, da se je dne 4. t. m. na cesti med Mukdenom in Sinmintinom vnela živahna bitka, v kateri so bili Japonci zapodeni nazaj.

V središču je mir.

Pri Suhudjapu se vrši dvoboj med topništvo. Pri oddelku ob Sahepu so prilezli Japonci zvečer blizu do ruskih žičnih ograj v utrdbah, na katere so metali ročne granate. A ruski topovi so jih kmalu prepodili.

Pri Kandalizanu so napadli Japonci desno krilo desetkrat, — in desetkrat so bili zopet odbiti z velikimi izgubami. Pred ruskimi redutami leži kupe japonskih mrličev.

Sovražnik je poskusil polastiti se prelaza pri Gutulinu, a je bil zaporedoma odbit. V teh bojih sta bila ranjena generalmajor Šatilov in podpolkovnik Gurko. Japoncem se je posrečilo začasno zasesti vasi Suhudzjam in Lanšanpu. Prodiranje sovražnika proti četam ob Sahepu je ustavilo topništvo ruskih prednjih straž.

Istega dne ob eni po noči je sovražnik zopet poskusil dobiti Putilov vrh, pa je bil zopet odbit.

Proti ruskim postojankam pri Kandalizanu je bilo narejenih trinajst obupnih poskusov, a je bilo vseh trinajst energično odbitih.

Otroci v japonski vojni.

Da mora iti Japoncem trda na bojišču ter da si z zadnjimi napori skušajo pridobiti — zmago, o tem priča najbolje dejstvo, da mora Japonska mobilizirati peto armado iz — samih otrok. Pod orožje mora sklicati dečke iz let 1887—1891., torej po 13 in 16 let stare. Nekaj teh — otrok so že poslali na Korejo, nekaj pa jih pojde proti Vladivostoku. Poročilo ne pove, ali dobi ta armada tudi posebne velikosti orožje in iz posebnega materiala — morda iz aluminija.

Zadnja — vznemirjajoča poročila.

Vest, da je bilo v zadnji desetdnevni bitki pri Mukdenu izgubljenih na ruski strani 33.000, na japonski pa nad 50.000 mož, dokazuje, da je divjal obupen boj.

Najnovejše brzojavke naznanjajo, da so bili Rusi pri Mukdenu poraženi. Tako je poročal Ojama v Tokio, da je bil Kuropatkin premagan in da se je moral umakniti z bojišča. Japonci zasledujejo Ruse in skušajo razdreti železnico v Tielingu, kar bi bilo za Ruse usodnega pomena.

Iz Petrograda pa se javlja, da je boj ob Mukdenu trajal tri dni in da so se Rusi umaknili na utrjene pozicije ob Hunhu. Položaj je za Ruse jako kritičen, ker jim skušajo Japonci na severu prestriči pot, vendar je upati, da se vsled utrujenosti Japoncev ruska armada v redu umakne.

Ta bitka je bila najkrvavejša v sedanji vojni.

prostrane, od visokega gorovja obdane ravnine; Kepler (1571—1630) je menil, da so to res morja, in od tod imajo še zdaj ime. Sedaj pa nam pokaže že najmanjši daljnogled te pege kot nižine, ki so posejane semtertje s posameznimi gorami in nizkim v daljavo se raztezajočim gričevjem. Ko bi usahnila morja na naši zemlji, bi imela ta prav isto podobo, kakor jo ima danes mesec.

Razen že omenjenih morij vidimo na luni še druga: Vlažno, Nektarjevo, Ledeno morje, Morje plovitosti, pogina in Viharni ocean. Manjše morjem podobne pege imenujemo močvirja, jezera in zalive. Morja se izlivajo kakor na zemlji druga v drugo in le nekatera so osamljena. Te velike ravnine so podobne severnoameriškim prerijam in se raztezajo po več sto milj na širino; tako je Vedro morje široko 433 angleških milj. Barve so pa navadno temno ali svetlo sive.

Prostemu očesu se zdi, da je mesec okrogla plošča, a močan daljnogled nas pouči o drugem. Skozenj vidimo pred seboj mogočno, od solca obsevano kroglo. Razen že omenjenih morij vidimo gorovja, krožna pogorja s krožnimi ravninami in velika žrela. Skoraj vse tvorbe so podobne žrelom naših ognjenikov. Tu se jasno vidi, kako so delovale vulkanske sile na luninem površju. Le malo gorskih oblik je po-

O gospodarstvu narodov.

Poskus za obrise iz nacionalne ekonomije.

VII.

Predpogoj za razvoj kulture je bil postanek bogastva. Toda imetje, kapital, ni samo v gospodarskem oziru važnega pomena, ampak tudi v socialnem.

Že naš evangelij svari pred bogastvom. Znan je tudi poznejši stavek: vsako imetje je tatvina. Kar imam, vse to je na škodo drugega in kakor smo rekli že nekje zgorej, je nastalo obenem z rastočim kapitalizmom tudi vprašanje tistega sloja, ki je pri tem obuboževal.

In različno je bilo stališče držav, ki so je zavzemale napram temu gibanju proti izkoriščanju delavnih močij. V tem oziru se mora dati posebno previdnost Angleški, kjer se je obravnavalo delavsko vprašanje z vse drugačno resnostjo, kakor v Nemčiji, Avstriji ali zdaj na Ruskem.

S tem gotovo ne mislimo govoriti o kaki posebni humani in človekoljubnosti Angleške, pač pa je imelo to upoštevanje delavskega stanu samo praktičen pomen.

Angleška je vedela dobro, da je boljši, ako odneha sama in ima tudi s tem prednost pred drugimi industrijami, če je njeno delavstvo bolje plačano, ker dejanski se je izkazalo, da je tak delavni material zanesljivejši in mnogo bolj uporaben.

Da pa se zgodi dostikrat tudi na Angleškem neprimerno izkoriščanje delavstva — o tem bomo imeli priliko govoriti kasneje.

Magno Charta l. 1215. ni podpisalo samo plemstvo, kakor se je to godilo vsepovsod, ampak tudi mesto London. To je prvi tak slučaj, kjer se da tudi meščanstvu oziroma neplemenitnikom pravica vtikati se v državno politično življenje.

V vsem drugačnem nasprotju z Angleško in Ameriko pa se je izvršilo izdajanje znanega socialističnega zakonika na Nemškem pod Bismarckom. Vlada ni odnehala prej, dokler ji ni pritiskalo delavstvo že na vrat.

Iz tega delavskega stanu in iz iskanja po vzrokih njegove bede so izšle nove ideje, katerim na čelu so bili socialisti. Izprva so imeli ti le ekonomski značaj, šele kasneje so dobili pečat stranke. Že večkrat imenovani Marks, kot pravi filozof med njimi, je pokazal na podlagi mnogoletnih študij, da pride vrednost vsake stvari šele odtod, ker je utelesnjena na njej nekaj našega dela. Produktivno je samo delo, kapital brez dela je mrtev. Narava ima pač tu že stvari sama v sebi, ki jih mi potrebujemo v svrhu menjave z drugimi stvarmi. Ali te niso uporabne kar tako že na tistem mestu, kakor jih je dobiti, ampak k njim mora priti še naše delo — potem šele je zmožna, služiti nam kot menjalno sredstvo. (Premog, gozdovi itd.)

Delo samo na sebi pa more biti različno in razločevati bi bilo v glavnem štiri skupine po kakovosti:

Pred vsem imamo vodilno delavno moč t. j. duševno silo inženerja in drugega tehničnega osebja. Te projekte izpelje drug od tega odvisen personal. To delo imenujemo potem — izvršujoče.

Delo izšolanega delavca, ki se je učil svojo stroko v industriji ali obrti gotovo postavno dobo (2—5 let), imenujemo kvalificirano v nasprotju z

dobnih zemeljskim pogorjem. Izmed teh imamo tudi na mesecu zastopane „Alpe“, „Apenine“ in „Karpate“. Krasno apeninsko gorovje se razteza ob južno-zapadnem delu Deževnega gorovja; odlikuje se posebno po svojih koničastih vrhuncih. Čarobno je gledati Apeninsko gorovje, ko ravno sonce nad njim vzhaja, o prvem kraju: vrhovi bleste v skrivnostno mirni zlati svetlobi, od gorá pa padajo dolge šiljaste sence po ravninah. Mimogrede bodi tudi omenjeno, da se dajo s pomočjo teh senc meriti višine gorá. Mesčeve gore so v primeri z zemeljskimi jako visoke. Najvišji hrib na zemlji, Gavrizankar, je visok 8840 m, najvišji na mesecu, Curtius pa 8831 m. Pri tem je upoštevati, da je mesec 50krat manjši od zemlje. Druge visoke gore so Nestor in Tycho, visoke 6910, oziroma 6140 m; nad sto gor je že dosedaj znanih, ki merijo nad 3500.

Krožna pogorja imenujemo na mesecu prostrane, 50—200 km široke ravnine, obdane v krogu od več tisoč metrov visokih pogorij. Navadno pazimo sredi takega krožnega pogorja eno ali več vulkanom podobnih gorá. Njih notranji obronek se spušča strmo k sredini, dočim se zunanji le polagoma vzdiguje. Angleški zvezdoznanci, posebno Nasmyth in Carpenter sta mnenja, da so nastale vse tvorbe luninena površja vulkaničnim potom. Ako pa gledamo

nekvalificiranim delom neizobraženega delavca za posebno stroko, kakor so to dninarji, hlapeci, težaki itd.

Potem pride še v poštev podjetna moč posameznega organizatorja, ki prevzame delo v izvršitev na svoj račun in svojo nevarnost.

In vse tako delo se združuje po tovarnah: lastnik tovarne je podjetna moč; inženjerji so vodilna sila, delavci, ki so navajeni dela pri gotovih strojih, mašinarji — to so izvršujoči faktor, dočim napravljajo navadno delo, in to dostikrat najtežje in najnaporneje, nekvalificirani delavci.

In te tovarne se razvijajo dandanes tako kolo-salno, da je prav lahko mogoče, da odvisi od teh in od bank — ki so tudi v vednem razvoju in so nastale le vsled razvijajoče se trgovine in industrije — večasih cela država. Ko je grozila leta 1888. Rusija z vojno, je bil prvi Bismarckov korak, zagotoviti si berlinske bankirje. To se mu je tudi posrečilo in Rusija je morala v resnici — odnehati.

VIII.

Važnost in moč industrije, sploh kapitalističnega dela, pa se dviga še s tem trenutkom, ko so se dogovorili posamezni tovarnarji za skupne pogoje in ceno, pod katerimi oddajajo svoje blago, ko se zedinijo za enotno obliko predmetov itd. Taka združenja imenujemo karteli.

Kakor pa je ameriški narod najžilavejši, saj je izšel iz najpodjetnejših ljudi, ki jih je imel tedaj svet — ker k potovanju na negotovem morju, ki je trpelo po več mesecev, se je zahtevalo vse drugačne odločitve in poguma, kakor pa napolnuje isti današnje izseljence — ta podjetni ameriški narod pa je tudi v tem oziru daleč naprej našim kartelom.

S tem se še seveda ne ogrevamo za te fuzije, ki so jih omogočili ameriški podjetniki.

Posamezni tovarnarji so žrtvovali neizmerno mnogo denarja in časa v to, da so izdali na sosednje fabrikante pozive, v katerih objasnjujejo, kako dobičkosnega pomena bi bilo, ko bi se stekla vsa njihna posamezna podjetja v eno last, ki bi mogla potem izdelavati celo vse najmanjše podrobnosti v lastni režiji.

Tovarna, ki izdeluje n. pr. črevlje, bi ne strojila le samo kožo in tkala platno, ona bi izdelavala tudi sama sukanec, papir za zavojke, lepenko za škatlje, v lastni režiji bi imela celo tiskarne za razne tiskovine, reklamne plakate itd.

Stvari, ki jih mora zdaj vsak posameznik kupiti in daje s tem dobiček še drugim podjetnikom, vse to bi se stapljalo v eno blagajno. Pokupiti bi se dali s skupnim denarjem vsi najnovejši patenti in gotove izdelke bi bilo v resnici mogoče naravnost monopolizirati.

Te ideje posameznikov so se res uresničile, misli, ki so se smatrala pri nas kot utopistične sanje (kakor je to vedno, zlasti pa med Slovenci), so dobile v trustih (izg. tröst) svojo dejansko izvršitev.

Leta 1890. je bilo izdanih na borzi v New-Yorku akcijskih 150 različnih trustov s skupnim premoženjem 16 milijard.

Teh 16.000 milijonov je bilo razdeljenih v akcije in sicer v:

obligacije, ki se obrestujejo po štiri od sto. Vsak posameznik, ki je prepustil svojo posest trustu,

krožna pogorja z dobrim daljnogledom, vidimo, da niso sestavljena v obliki celega kroga, kakor kažejo manjši teleskopi, ampak da sestojijo iz več skoro vzporednih, semtertje presekanih delov.

Zrela naših zemeljskih ognjenikov so široka le po par kilometrov, Etna n. pr. samo enega. Tako velikih žrel vidimo na luni zelo mnogo, samo na strani, ki je proti zemlji obrnjena, jih je nad 70.000; ako pa prištejemo še tiste, ki se nahajajo na nasprotni strani, najdemo, da jih je na celem površju lune nad 150.000. Saj tudi nimamo vzroka dvomiti, da je ona stran kaj drugačna od te, dasiravno je ne moremo nikoli videti. Premer teh ognjenikov meri do 5 km, kar popolnoma odgovarja zemeljskim vulkanom.

Krožnim pogorjem (Ringgebirge) so podobne krožne ravnine (Ringebeben). Razlikujejo se pa od njih po večji obsežnosti in potem, da leži notranja ravan z zunanjo v isti višini; tudi ni v njej nikakih višjih gorá. Na severni strani lune se nahaja ena taka krožna ravnina, Platon, ki meri v premeru nad 96 km. Še mnogo večji krožni ravnini sta Ptolomej 187 km, in Klavij 227 km široki.

Velika uganka zvezdoznancem so pa tako imenovane pokline (Rillen). Prvi jih je opazil Schröter. Raztezajo se po luninem površju 800 do 1000 km v daljavo. Njih širina je primeroma majhna, le po ne-

je dobil kot odkupnino te akcije, ki se obrestujejo vedno enako. Poleg teh so:

prvotne akcije ali glavne akcije (Stammaktien), ki so se tudi izdale kot odkupnina poleg obligacij. Te se obrestujejo po 7—8 od sto. Potem so še:

navadne akcije, ki so se obesile skoraj takoj pričetkom občinstvu.

To, tako na akcije razdeljeno podjetje kaže pričetkom najboljše šanse, vprizarjajo se velikanski zasnovane reklame in podkupujejo se časniki. Vse to vpliva potem na ljudstvo, vzbudi jim hrepenenje po takih papirjih, bilance prvih let kažejo ogromen dobiček.

Ko so si nabrali posamezni člani trusta dosti premoženja, izdajo akcijskih v poljubnem številu in vse to pride potem na borzni trg. Občinstvo se kar trga za nje. Za premoženje, ki bi se moglo v resnici izkazati — za to glavnico izdajo 2—3krat toliko akcijskih. Ker je treba te obrestovati in je tu le še malo pravega fonda (tega so si razdelili prvi delničarji med seboj izvečine s tistim trenutkom, ko so sklenili, dati svoje delnice na borzo), zato nastane kmalu polom. V tem ravno tiči finančna goljufija trustov in ne smemo se čuditi, če neha taka fuzija čez pet ali šest let s krahom. Vsi tisti, ki so imeli te delnice, so prišli ob svoj denar.

Štajersko.

Slovenska zmaga na Teharjih!

Nemški „Port Tüchern“ je padel!

Občinske volitve na slovenskih Teharjih pri Celju izvršile so se z občutnim porazom nemčurjev. Slovenci so sijajno zmagali v drugem in tretjem razredu. Veselje je veliko, Nemci v Celju in bližnjih Štoreh pa so silno poparjeni.

Teharje je bilo do sedaj edina nemčurska občina v celjskem okraju, ki so jo celjski pangermani smatrali že za svojo nezavzetno „narodno trdnjavo“. No, zadnje občinske volitve so jih poučile, da se resnični narodni položaj v tej občini ne zлага s pripovedkami v prusožidovski „Vahti.“ Kajti prebivalstvo Teharjev je čisto slovensko, a Nemci so hoteli občino ponemčiti in jo uzmati Slovincem, kakor so jih pouzimali že več po Štajerskem in Koroškem. Ti politični tatovi pa so dobili zdaj krepko po svojih dolgih prstih od narodno zavednih Teharčanov, ki nočejo biti Nemci, če tudi jih je „poplemenil“ nemški celjski grof, ko mu je trda šla nekoč med teharskimi mladeniči.

Kakor se poroča, je bil ob teh volitvah tako hud volilen boj, da še takega ni bilo na Teharjih. Vsled izvrstne organizacije na naši strani je prišlo na volišče vse, kar ima pravico voliti. V tretjem razredu je bilo oddanih 286 glasov, od teh je pripadlo na Slovence 147 glasov, 139 so jih dobili nasprotniki. Mala razlika v številu glasov je umevna ob dejstvu, da so nasprotniki vse storili, da bi bili zmago za se — izsleparili!

Najprej je nemška volilna komisija 15 slovenskih glasov neopravičeno razveljavila, potem pa je pritiskal nemški terorizem na slovensko delavstvo štorjske tovarne, da je moralo voliti z Nemci, če ni hotelo priti ob vsakdanji kruh. Ako bi bile te tovar-

koliko km. Izprva so mislili, da so te razpoke kanali ali pa struge izsušenih rek. Toda one so pri gori, od katere se cepijo, vedno širje in se proti koncu polagoma zožijo, tako da se nazadnje izgube. In to je gotov dokaz, da niso to struge nekdanjih rek, saj so rečne struge vendar pri izviru ožje in se šele potem širijo. Natančna opazovanja so pa pokazala, da so to res prave razpoke, kakor jih najdemo tudi na zemlji v manjši meri. Schröter jih je opazil samo 11, Lohrman 75, Mädler 55, Schmidt v Atenah pa jih je zapisal v katalog 425. V najnovejšem času jih je našel sam Brenner še 346. Seve jih je še mnogo več, pa se jih ne da zapaziti, ker so premajhne, kajti mnogo jih je, ki so dolge par km in nekoliko metrov široke; s sedanjimi daljnogledi vidimo vse, ki imajo nad 50 metrov širokost. Kako so nastale te razpoke, mnenje o tem je različno. Sodijo pa za gotovo, da so nastale te razpoke, ker se mesčeve površje vsled ohlajenja krči in gubanči. Vidi se, da je luna pri koncu svojega življenja in vse to še čaka našo zemljo. Luna je prava predpoda budočnosti naše zemlje.

niške raje smeje misliti svobodno, bila bi slovenska zmaga še večja, a tem lepša je, ker so slovenski neodvisni posestniki premagali nemško sleparstvo.

Sirenski glasovi.

V zadnjem času se je prusožidovsko glasilo celjskih Nemcev in nemčurjev s posebno vnamo zavzemalo za — blagor delavstva. Z ginljivo hinavščino je ponujalo roko „tovarišu delavcu“, ob enem pa svarilo „visoke nemške kroge“, naj nikar ne odbijajo od sebe priprostega delavca, da ta „važen faktor“ v nemškem narodnem boju ne bo razžaljen in se ne izneveri — nemški zastavi.

Da ti „uvaževanja vredni“ glasovi „Vahtarice“ gotovo niso imeli toliko upliva na nemško celjsko gospodo, da bi bili povabili na kak svoj predpustni bal tudi delavce iz štorijske tovarne, kjer bi bila podala fina nemška dama svojo ročico za ples kakemu robatemu štorijskemu težaku, to je pač gotovo.

Ali tega „Vahtarica“ tudi ni nameravala. Njen namen je bil temveč, kratko pred teharskimi volitvami pokazati se štorijskemu delavstvu kot — zagovornico delavskega stanu, da bi tako tem bolj uplivalo na štorijske trpine, da se izneverijo slovenskemu imenu za bori — kruhek. No, pa tudi tukaj ni „Vahtaricin“ upliv pripomogel do žalostnega izdajstva štorijskih delavcev, marveč kruh, kruh in zopet — kruh!

Ta kruh!

In glej! Isti „kruh“ daje „Vahtarici“ zdaj povod, da se je v posebnem članku vrgla na — nemške industrijalce.

V tem članku pa navaja stvari, ki so zares vredne, da se pečamo z njimi tudi mi.

Mefistovo kopito tega članka je zahteva, naj bi nemški industrijalci odstranili iz svojih tovarn in podjetij slovansko delavstvo ali pa isto ponemčili, oziroma preprečili naval slovanskega delavstva na nemških podjetjih. Ta naval provzročuje, da se nemško delavstvo trumoma izseljuje s svoje rodne zemlje in se umiče slovanskemu delavcu. Temu da je kriva lakomnost industrijalcev, ki slovanskega delavca zaradi tega jemlje v delo, ker je ceneji, da mu potem ostane več dobička v žepu.

„Vahtarica“ apelira na naroden čut nemških industrijalcev, in jih roti, da naj zaradi par tisočakov na leto ne stavijo v nevarnost nemške posesti, katera bolj in bolj izginja v žrelo slavizacije.

Tu je Nemeč razkril na svojem telesu rakrano, ki nas mora nad vse zanimati. Priznal je nehote, da je Slovan za nekaj na svetu! Priznal je, da je slovanska dlan celo neprecenljive vrednosti za nemške izkoriščevalce. In ne samo slovanska dlan, marveč tudi slovanski razum. Kajti če bi obojega ne bilo, bi nemški industrijalci prav gotovo ne jemali radi na delo pridnega Slovana in bi ga odstranjali. Saj nas izkušnja uči, pa bodisi, da pogledamo na Jesenice, Domžale, v Litijo ali kamorsibodi, da se nemški industrijalci prav vrlo zavedajo vsenemške svoje „dolžnosti“, katero tudi na škodo svojega slovenskega delavstva izvršujejo kolikor le mogoče.

Ali kaj hočejo! Nemški delavec se glede pridnosti mora daleč skriti pred Slovanom. In to je naša moč, proti kateri se tudi nemški industrijalec ne more braniti, in katero moč bi morali Slovani bolj izkoristiti zase, nego jo izkoriščamo. Bogme! Ako

Kako car živi.

Nikolaj II., samovladar Rusije, nima sicer navade zgdaj vstajati, kakor n. pr. naš cesar, ali kar se tiče delavnosti in pridnosti, pa se odlikuje med prvimi vladarji sveta.

Car vstane ob osmih in uro kasneje zajutrkuje prvič skupno s carico.

Zautrek obstoji ne le iz jaje, čaja in kruha, marveč tudi iz pečenega mesa in konfitur. Od vsega tega pa car komaj pokusi, ker sploh ne je veliko.

Ob pol desetih se poda v svojo pisarno, kjer pregleda jutranje časopise.

V prvih letih svojega vladanja je car pregledal veliko število časopisov Rusije, Francije, Nemčije, Avstrije in Anglije sam. Ker pa so se v zadnjih letih začele po časopisih širiti stvari, ki so carja čestokrat žalile in vznemirjale, opustil je to in odslej čta le posamezne izrezke, ki jih urejuje dvorna pisarna. Da potemtakem car ne izve vsega, kar se godi v njegovi in drugih državah, je resnica, a gotovo je, da mu je prizanešeno z marsikatero nepotrebnostjo.

Ob pol enajstih gre car s carico in s svojo najstarejšo hčerko Olgo na sprehod po parku, a že ob 11. uri je zopet pri pisalni mizi. In to je ura, ob kateri se pojavijo pri carju ministri — vsaki dan v

nas Nemeč ne more pogrešati na svojih podjetjih kot delavno silo, — kako še vse drugače bi se ta sila dala uporabiti na samostojnosti!

Skrajni čas je, da ustanovimo svoja industrijska podjetja, na katerih bodo dobili zaslužek naši delavci-rojaki, da jim ne bo treba v tujino!

Slovenščina v Mariboru. Dne 1. t. m. je imel mariborski občinski zastop sejo, v kateri se je bavil z zadevo odstranitve slovenskih napisov v Mariboru. Kaj se je pri tej seji sklenilo, še ni do cela znano. Toliko pa vemo, da je mariborski občinski svet postavil one občine po vsem Slovenskem, v katerih imajo odločilno besedo Slovenci, na jako trdo skušnjo njihov narodne zavesti, katera bi jim morala velevati odstraniti vse nemške napise iz kraja svojega področja.

Slavno učiteljstvo! Vabite se k zborovanju „Gornjegrajskega učiteljskega društva“ v nedeljo, dne 12. t. m. ob 11. uri točno pri Sv. Frančišku Ksaveriju v šoli. Vspored: 1. Nagovor načelnikov. 2. Zadnji zapisnik. 3. Predavanje. 4. Razgovor o razmerah med tukajšnjim učiteljstvom. 5. Volitev delegatov za zborovanje „Zveze“ v Celju. 6. Slučajnosti. Radi nujnosti 4. in 5. točke se je moralo zborovanje sklicati. Glede kosila se je pravočasno javiti g. Terčaku. K obilni udeležbi vabi Odbor.

Primorsko.

Šolstvo v Primorju, zlasti v Trstu in v Istri.

Pretekli teden je državnozbornski proračunski odsek razpravljal o proračunu za ljudsko šolstvo. Pri tej priliki je slovenski poslanec dr. Žitnik temeljito razkrival rane na telesu slovenskega šolstva v Primorju, kjer laška in tudi nemška irredenta skušata zatreti slovanski šolski pouk.

V Trstu prosijo Slovenci že nad dvajset let za slovensko šolo v mestu. Italijani dosledno odgovarjajo — a Nemci jim ta odgovor suflirajo! —: V mestu Slovincem nobene šole!

Italijani se ne ozirajo na to, da morajo Slovenci v Trstu, katerih je čez 40.000, istotako plačevati davke in visoke občinske doklade — oni imajo pred saboj le ta cilj: ako damo Slovincem v mestu ljudsko šolo, moramo pred vsem svetom priznati, da tudi v Trstu živi veliko Slovincem in da se ne da tajiti eksistenca Slovincem v Trstu in trdit, da je Trst čisto italijansko mesto, katera trditev nam more služiti za demonstracijo proti Avstriji v — danem slučaju. V okolici pa radi priznajo existenco Slovincem, za to vedno odgovarjajo: Saj imate svoje šole v okolici!

Koliko časa bodo irredentari s to politikom metali pesek v oči svetu, to je vprašanje, o katerem bi najraje molčala — dunajska vlada.

Nemiri v Trstu. Kakor čitamo v „Eдинosti“, so tržaški Nemci prešli že nekako „iz defenzive v ofenzivo.“ Njih politika „zasedanja Trsta“ brez krvavih lastnih žrtev je v cvetu in se dobro izplačuje. Najprej so si dobro utrdili stališče v trgovini in v javnih službah in v šolstvu. Ko jim je šlo vse to po sreči, so si zgradili svoj „Deutsches Haus“; zdaj sledite nemški šoli v Škodnju in Rocolu itd. Na zadnjem shodu zloglasne „Südmarke“, na katerem se je po-

tednu po dva — da mu predavajo o državnih poslih. Ob tej uri se rešujejo najvažnejša vprašanja, sklepajo se najusodnejše stvari, zadevajoče največjo državo v Evropi. Po tej uri se prično avdijence, vojaška naznanila in drugo. Za te avdijence je predpisan zelo obsežen ceremonijel.

K avdijenci dopuščeni ali pozvani se zbero v posebnem poslopju, ki je v zvezi s palačo, v kateri biva car. Tu dobijo zajutrek s čajem. Na to jih pride klicat carjev krilni pribočnik in jih spremlja v palačo, kjer morajo zopet čakati, dokler pride vrsta na posameznega od njih. Častnikov stopi pred carja navadno po več skupaj. Telesni hajduk v originalni, bogato okrašeni livreji, na glavi čepico z dolgimi peresi, kaže jim pot skozi več dvoran in po nekem koridoru do salona, v katerem se službeni pribočniki mudijo ves dan. Eden teh odpre duri carjeve pisarne in pokliče glasno ime onega, ki naj stopi pred carja.

Večji sprejemi se vrše v enem omenjenih dvoran in takrat se postavijo ob steni obiskovalci drug poleg drugega. Car vstopi, koraka od onega do drugega, spregovori z vsakim nekaj besed in se vrne navadno jako hitro zopet v svojo pisarno.

Ob eni uri zajutrkuje v drugič s carico in s svojimi bližnjiki. Za tem se pelje nekaj minut po parku — vedno v družbi s carico ali s kako drugo zaupno osebo svojega sorodstva, — in potem se avdijence

lagal temelj za žensko podružnico tega društva v Trstu, so razni govori pričali o ciljih vsenemške propagande ob Adriji. Nemške žene se je nagovarjalo, naj kupujejo le pri nemških trgovcih in nemške rodbine naj se obdajajo le z nemškimi ljudmi. — In Italijani Trsta smatrajo to avstrijsko mesto ob Adriji za „čisto italijansko“ in zahtevajo, da se v Trstu govori in piše le italijanski jezik. In Nemci govore z Italijani italijanski, — pred nosom in za hrbtom pa jim zasedejo njih italijanski Trst! Ali bi ne storili ti Italijani bolje, da se združijo s Slovani proti svojim hujšim sovražnikom Nemcem, mesto da se s poslednjimi roko v roki bore proti Slovanom za — italijanstvo Trsta! Narobe svet! Tržačan.

Doma in drugod.

Imenovanje. Minist. koncipist v fin. ministrstvu g. dr. Karol Šavnik je imenovan za ministrskega podtajnika. — Notar g. dr. Ploj, dosedaj v Gor. Radgoni, je imenovan za notarja v Črnomlju. — Za sodn. zdravnika pri dež. sodišču v Ljubljani je imenovan g. dr. Plečnik.

Slovensko gledališče. V nedeljo dne 12. t. m. sta dve predstavi, popoldne zadnjič v tej sezoni burka „Rusom na pomoč“, zvečer pa drugič na „par“ opera „Bohème“. V torek 14. t. m. prva predstava senzacionalne drame grofa Leva Tolstega „Moč teme.“ — Dram. društvu je izročil g. O. Klas dramatisacijo Kersnikovega romana „Testament“, ki se baje v kratkem vprizori.

Slovenska umetniška galerija. Vsakdo, kogar zanima napredek mesta Ljubljane, se je gotovo veselil novice, da ljubljanski grad ne pride v tuje roke. Ljubljanski grad, dika naše prestolnice ne le vsled slikovite lege, ampak tudi kot zgodovinsko znamenit spomenik, je moral postati naš! Potrebno pa bo, da napravi ljubljanska občina iz njega objekt, ki bo imel privlačno silo ne le za domačine, ampak tudi za tuje. — Društvo „Vesna“ je poslalo v ta namen že meseca julija 1904 posebno deputacijo h gospodu županu Hribarju z nasvetom, da bi se ljubljanski grad uporabil kot hram slovenske umetnosti, da naj bi se namreč v gradu zasnovala slovenska umetniška galerija. Župan Hribar je deputacijo sprejel jako prijazno ter se veselil tega nasveta. Obljubil je ukreniti vse potrebno, da se uresniči ta ideja, kakor hitro bo grad last mesta Ljubljane. Odbor „Vesne“ smatra za svojo dolžnost, da si usoja sedaj, ko je predpogoj. — nakup gradu — izvršen, opozoriti vse merodajne činitelje, da pripomorejo k ustanovitvi slovenske umetniške galerije na ljubljanskem gradu.

Obrtni shod se bode vršil v nedeljo, 12. t. m. v Novem mestu v gostilni pri „Slonu“, katerega skliče „Obrtna zadruga“, s sledečim vsprejdom: 1.) O ustanovitvi obrtnega kreditnega društva ter njega važnem pomenu za trgovski in obrtni stan, poroča gosp. dr. Vinko Gregorič iz Ljubljane. 2.) Obrtna reforma ali sprememba dosedanjega obrtnega reda po državnem zboru, poroča g. Ivan Kregar iz Ljubljane. 3.) Posamezni nasveti v prilog gospodarske koristi Novega mesta in Dolenjske sploh z ozirom na obrtni stan. — K obilni udeležbi vseh slojev uljudno vabi Načelstvo obrtne zadruge.

zopet nadaljujejo do 4. ure popoldan.

Od 4. do 8. ure pa je car sam. V tem času študira došle mu državniške akte, izvršuje svoje sklepe in sodbe, zapisujoč jih na akte.

Ob 8. uri zvečer je navadno kosilo ali diné. K tem pojedinam, ki so navadno jako sijajne, so čisto povabljeni gostje.

Od 9., skrajno 10. ure dalje je car zopet pri svoji pisalni mizi.

In zdaj pregleduje poročila senata raznovrstnih komisarijatov, pokrajinskih guvernerjev, (katerih samih je nad 90) itd. Nikdo mu ne more očitati, da bi se ne trudil do skrajnega v izpolnjevanju svojih visokih dolžnosti. Nikolaj II. je eden najpridnejših vladarjev Evrope.

Ali to je ravno mōra avtokratičnega sistema, da je odločitev čez vse in vse izročena enemu samemu možu, kateremu je naloženo breme dela, ki je ne more ne obvladati in ne pregledati.

In te težke vladarske dolžnosti izpolnuje car do polnoči slednjo noč. V teh tihih urah, ko vse okoli njega v gradu uživa nočni mir in pokoj, čuva ob njegovi strani edino le carica, ukvarjajoč se s čitanjem, risanjem ali s kakim ženskim ročnim delom.

Tako živi ruski car in vendar mu prekucuhi ne privoščejo življenja!

Avstrijsko društvo sv. Rafaela v varstvo izseljencev je imelo 22. p. m. zvečer na Dunaju občni zbor. Društvo ima podružnici v Ljubljani in Trstu, zaupnike na Češkem, v Galiciji, v Trenčinu in Zagrebu. Državni poslanec dr. Stojan je poročal o vladnem načrtu zakona v varstvo izseljencev. Zakon je nujno potreben in splošna želja je, da ga čim prej sklene avstrijski parlament. Dr. Schrank je jako zanimivo poročal o nevarnosti kupčije z dekleti in sredstvih proti tej kugi velikih mest. Končno je poslanec dr. Žitnik opisoval vzroke izseljevanja v južnih deželah države. Z ozirom na veliko število naših izseljencev v Ameriki je nujno potrebno, da se ondi pomnoži število avstro-ogrskih konzulatov. Dr. Žitnik konča: Iskreno želim, da bi društvo uspešno delovalo vsepovsod v blagor revežev, ki so prisiljeni vsled bede iskati si kruha v tujini. A ravno tako srčno želim, da se izboljšajo gospodarske in socialne razmere na Kranjskem, Primorskem, Tirolskem, v Dalmaciji, Galiciji in Bukovini, odkoder se izseljuje največ ljudi. Ako bodo naši ljudje v domovini dobili dovolj dela in jela, usahnila bode reka izseljevanja in društvo sv. Rafaela se more združiti. Da se to zgodi, gotovo iskreno žele vsi dobri prijatelji ljudstva. V odbor so bili izvoljeni: Baron Walterskirchen, predsednik; dr. Stojan in dr. Žitnik, podpredsednika; blagajnik grof Lippe, namestnik Vastomil Hallek; tajnik I. Fischer, namestnik L. Dean; odborniki: Baron Biegeleben, Janez Kalan, dr. Janežič, M. Moškerc, Dutkiewicz, Hruza, Kozlik, And. Furlan, Mayer, baron Koll, Pinzger, Rhomborg, Schöpflenthner, dr. Thullié, Janko Barle, itd. Zastopane so avstrijske dežele, Ogrsko in Hrvaško.

Nemštvo v Slavoniji.

Tisti Nemci, ki se hlinijo, da morajo varovati svojo narodnost pred drugimi narodnostmi na nemških tleh, tisti Nemci se po svojih vsenemških glasilih na vsa usta hvalijo, kako napreduje nemštvo med nenemškimi narodi. Tako poroča vsenemški list „Echo“ v Berlinu, kako ugodna tla ima nemštvo v Slavoniji. Ondi je 14 odstotkov kmetijskega prebivalstva nemško. V mestih kakor Osijek, Zemun itd. jih je celo 56—60%. Teh 14% Nemcev pa so samo boljši posestniki, dočim je revnejše prebivalstvo — slovansko! Na kak način so Nemci v Slavoniji prišli do velikega posestva in blagostanja, si je pač lahko misliti. Da slavonski Nemci ne zanemarjajo svoje narodnosti, sledi iz tega, ker imajo v Slavoniji 37 čisto nemških šol. Poleg teh šol dela za razširjenje nemštva v Slavoniji osem v vsenemškem duhu pisanih časopisov. Istotako se močno giblje nemško družabno življenje. Najbolj so razširjena nemška brajna društva, katera so začela ustanovljati tudi takozvane popotne knjižnice. Tudi nemško posojilništvo v Vukovaru deluje v vsenemškem duhu. Ta denarni zavod je pri zadnjem občnem zboru naložil 5% rezervnega zaklada v podporo nemškim političnim namenom. Da to gibanje ni samo za Nemce v Slavoniji, marveč in v poglavitnem za ponemčenje tamšnjega prebivalstva, je tu prav očitno povedano. Pa se zgražajo švabi nad nami, da jih — zatiramo!

Dobrote nove trgovinske pogodbe Avstrije z Nemčijo.

Pri obnovitvi trgovinske pogodbe z Avstrijo bi avstrijski narodi prišli na nič skoro pri vseh točkah, ako bi se avstrijski faktorji ne bili točko za točko morali boriti z Nemci malo ne nož na nož!

Smoter Nemčije je bil osobito ta, da naprti na naš uvoz kar najvišjo carino. Ker je šlo dozdej od nas na Nemško največ kmetijskih pridelkov in živine, bi se bilo kmalu zgodilo, da bi nam bila Nemčija za ta uvoz uprav zaprla duri pred nosom, — samo da bi bila varovala svoje domače agrarce in koristila svojim naseljencem v prekomorskih državah, od katerih dobiva velike množine teh pridelkov.

Najhujše je po novi pogodbi pretilo našemu svežemu sadju. Dosedaj se je iz naših krajev uvozilo na Nemško še dokajšne množine svežega sadja, ker je bilo po stari pogodbi sadje carine prosto.

Po novi pogodbi se bodo smela colnine prosto uvažati na Nemško n. pr. jabolka, hruške in kutine le v času od 1. septembra do 1. novembra, t. j. v času, ko je za prodajo le najslabše ono sadje, ki se potolče v mošt ali se posuši. Zaradi tega je colnine prosto le sadje, ki se pošilja brez zavoja, prosto ali k večjem v vrečah. Za boljše, t. j. namizno sadje pa bo znašala carina v istem času (od 1. septembra do 1. novembra) 2 marki = K 2.40, v drugem času pa po 3.20 mark = K 3.80 od 100 kilogramov. To pa le za sadje, ki

se pošilja v navadnih zabojih, a po 5 mark = K 6 od 100 kg pa za sadje, ki se pošilja v dvojnih zabojih.

V prej imenovanem času se colnine prosto pošiljajo tudi sveže češplje, iz katerih Nemci žgo svoje razne drage likerje. Uvažujejo se te izvečine iz Srbije.

Za suho sadje so naši ljudje dosegli, da ostane uvoznina 4 marke = K 4.80 od 100 kg še za nadalje.

Tudi našemu južnemu krompirju so Nemci napovedali boj. Dočim je bil dozdej izvoz prost carine, se bode moralo poslej plačati 2.50 mark = K 3 od 100 kg.

Vendar ima druga nemška zaveznica Italija to prednost, da sme uvažati svoj zgodnji krompir v Nemčijo carine prosto. Ako moramo smatrati zares Nemčijo za edino odjemalko našega krompirja, bi nam ta udobnost nasproti Italiji zelo škodovala.

Doseglo pa se je vendar nekoliko olajšave za krompir in sicer toliko, da bode plačati od krompirja v času, ko ga tudi na Nemškem že manjka, namreč v času od 15. februarja do 31. julija 1 marko = K 1.20 od 100 kg, a v dobi, ko je tudi na Nemškem več krompirja, pa 2.50 mark = K 3. Le sočivje bo za prihodnje popolnoma carine prosto.

Od živine se je prej plačevalo in sicer za konja pod dvema leti 10 mark = K 12, za starejšega po 20 mark = K 24, — po novi pogodbi pa bo znašala carina za konja v vrednosti do 1000 mark = K 1200 — 75 mark = K 90, a 120 mark = K 144 za konja v vrednosti 2500 mark = K 3000.

Od goveje živine in sicer od vola se je prej plačevalo 25.50 mark, od krave 9, od telice 5 in teleta 3 marke. Po novi pogodbi bo plačati po 8 mark = K 9.60 od 100 kg teže pri živi živini. Od prešičev bo plačati 9 mark = K 10.80 (prej 5 mark), od ovce pa le 1 marko = K 1.20.

Po naravnih pojnih bi se smelo pričakovati med zveznimi državami v trgovskem občevarju kar največ obzira in olajšav. Toda kakor se vidi, služi Nemčiji zveza z Avstrijo le za to, da jo podjarmlja politični, da jo preplavlja s svojimi političnimi agenti, s svojo industrijo itd. — da pa jo gospodarski izkorišča in izsesava kolikor mogoče.

Vsak pojav te ljube Prusije nasproti nam je nov migljaj, da je najbolje, ako se moremo izviti iz njenega objema.

Alkohol in potomstvo. Kar je poštenih zdravnikov našega časa, so vsi odločno zoper uživanje alkoholnih pijač. Posebno strogo pa prepovedujejo uživanje takih pijač ženskam v blagoslovljenem stanu. Izpričano je namreč, da so otroci takih mater, ki v svojem položaju pijejo alkoholne pijače, da bi se krepčale, vseskozi sami tepeci. Tudi hudodelci in sploh slaboumi ljudje imajo svojo nesrečo zahvaliti materam, ki niso vedele, kako usodno je uživanje alkohola v kritičnem stanu.

Sredstvo proti glavobolu. Marsikoga boli rada glava, a ne ve, zakaj. Takemu svetujem, da se izpraša: Ali veliko skrbim in se jezim, morda celo brez potrebe? Ali sem nezadovoljen sam s seboj in s svojo usodo? Mir in brezskrbnost tudi v manj ugodnem položaju so najboljša sredstva proti glavobolu. Da se

to prepreči, pa je tudi potrebno, da človek ne stavi svojih zahtev previsoko, bodisi z ozirom na to, kar pričakuje od drugih, kakor tudi z ozirom na prijetnosti, katerih hoče od življenja. Zadovoljnost je najboljšo orožje proti glavobolu.

Nova Marconijeva iznajdba. Marconi je svoj aparat o brezžičnem brzojavu tako izpopolnil, da napoveduje, da bo mogoče kmalu Anglijo zvezati z Ameriko in z vsemi kolonijami na tako ceni način, da se bodo takega brzojavljenja posluževali vsi sloji.

Štrajk na pouličnih železnicah v New Yorku se nadaljuje. Ves promet zelo trpi. Nadzemska železnica bi morala v normalnem prometu prevažati vsaki dan 700.000, podzemna pa 400.000 oseb.

Avstralija domovina biserov. Mej velikimi zakladi dragih kamenov, ki se nahajajo na raznih krajih Avstralije, so skoro največji oni v takozvanem „opalnem polju White Cliffs“ v Novem južnem Walesu. Tukaj se pridobivajo najkrasnejši opali v vrednosti po 900.000 funtov sterlingov ali 9 milijonov goldinarjev. Najlepsi opali se sploh nahajajo v tem polju. Tudi Queensland ima lepe zaklade teh dragocenih kamenov. V tej deželi pa se nahaja tudi dragocen zaklad posebne vrste safirov in sicer v kraju Anakie. Diamantov nahajamo v Newsdwelsu, v Bingari in Copetonu. V tej deželi je nadalje tudi velik zaklad smaragdov. Istotako se nadalje zakladi rubinov, ametistov, krizoberilov in turkizov. Sploh je posebno Queensland bogat na dragih kamenih najrazličnejše vrste.

Jupiter in njegove lune. Ameriški milijonarji tekmujejo med seboj, kdo izmed njih se bo najbolje odlikoval s kakšno veliko znanstveno idejo, ali kdo izmed njih bo zgradil kak potreben znanstven zavod. Najbolj pa ameriške Krezuse zanima astronomija. Zaradi tega je v Ameriki veliko število orjaskih daljnogled, na katerih se nahajajo uprav ogromni daljnogledi, s pomočjo katerih so se posrečile že znamenite najdbe na zvezdišču. Ena takih najdb se jim je zopet posrečila na teh zvezdarnah. Dočim od časa, ko je Galileo Gallilei nastavljal prvi daljnogled na naše zvezdišče, ni bilo okoli Jupitra t. j. največjega planeta našega osolnčja, ki je tisočkrat večji od naše zemlje, zaslediti več nego štiri lune, je l. 1902. ameriški zvezdoslovec Barnard zasledil peto luno. l. 1904. pa Perrine šesto luno. Dne 28. februarja t. l. pa je prišla preko Kiela v našo javnost novica, da so Američani zasledili okoli Jupitra že sedmo luno. O tej luni poroča brzojav: 7. Jupitrov mesec najden, velikost 16. njegova hitrost znaša 60 sekund dnevno proti jugovzhodu.

Listnica uredništva: G. V. S. na Štaj.: Hvala za poslano! Priobčimo prihodnje. — G. V. L.: Vašega spisa žal ne moremo priobčiti. — G. P. na Kor.: Pride na vrsto v prihodnji številki. Hvala!

Tiskarskega učenca sprejme tiskarna v Kamniku.

Seydlin

Najbolje za zobe